

BOTKA VALÉRIA 95 – CSÁNYI LÁSZLÓ 99 – CSÁNYI VALÉRIA 65

Botka Valéria és dr. Csányi László a kép bal sarkában álló legendás rádióssal, az MR Gyermekkórusa létrehozásában aktívan közreműködő Takács Ferencel (1956)

Botka Valéria és dr. Csányi László kóruskarnagyok közös művészi pályája során elévülhetetlen érdemeket szereztek a zene szeretetének elmélyítésében, az együtt éneklés örömeinek megismertetésében és gyermekek ezreinek adtak életre szóló impulzust a kollektív éneklés, a zene iránti igényesség felkeltéséhez és műveléséhez. Munkásságuk elévülhetetlen az új magyar kórusirodalom gyarapításában és hazánk énekkari kultúrájának-zenepedagógiai eredményeinek nemzetközi megismertetésében is.

I.

BOTKA VALÉRIA

(Arak, 1928. június 10. – Budapest, 2013. szeptember 28.) Liszt Ferenc-díjas kóruskarnagy

1950–1954 között a budapesti Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán tanult, ahol többek közt Ádám Jenő, Gát József, Kodály Zoltán, Szabolcsi Bence és Vásárhelyi Zoltán növendéke volt. 1954-ben a Magyar Rádió zenei osztályára került, ahol Csányi László vezetése mellett dolgozott. 1954 őszén megalapították a Magyar Rádió Gyermekkórusát, melyet férjével egészen 1986-ig vezettek. A kóruskal Európában szinte minden országban, az USA-ban, Kanadában és számos alkalommal Japánban is turnézott hatalmas sikerrel. 1970-ben megalapította a Magyar Állami Operaház Gyermekkarát, melynek élén szintén 1986-ig állt.

A Magyar Rádió Gyermekkorúsnak énekkari próbája Botka Valéria karnagy vezetésével.
(MTI Fotó: Cser István (Budapest, 1985. május 21.)

Botka Valéria karnagy beszélget a Magyar Rádió Gyermekkorúsnak tagjaival.
(MTI Fotó: Cser István felvétele, Budapest, 1985. május 21.)

Botka Valéria 75 éves (1:14:30)

A Magyar Rádió Gyermekkorúsnak egykori tagjai a Rádió Márványtermében gyűltek össze, hogy megünnepeljék a világsikert elért kórus egyik karnagyának, Botka Valériának 75. születésnapját 2003 januárjában. A másik karnagy, dr. Csányi László, Vali néni férje beintett, és a ma már nagymama-korú egykori gyerekkórustagok csodák csodájára, szinte ugyanazon a gyerekhangon szólaltak meg, évtizedek után, próba nélkül, egyedülálló élményt nyújtva a hallgatók számára. Nádorfi Lajos filmje.

Botka Valéria és egykori Gyermekkorús tagok Csákváron 2012.04.22.MOV (3:00)

Dr. Csányi László karnagy úr emlékére rendezett kórustalálkozó és emléktábla koszorúzás alkalmával készült a felvétel a csákvári Vértessérv múzeumban, Botka Valéria vezényletével és az egykori kórustagok örömeivel.

Kodály Zoltán: Ave Maria (2:43)

40 éves a Magyar Rádió és Televízió Gyermekkorúsa. Ünnepi hangverseny az Országházban 1995. október 1-én. Vezényel: Botka Valéria

II. DR. CSÁNYI LÁSZLÓ

(Csákvár, 1924. április 23. – Budapest, 2005. március 8. vagy március 9.)

Liszt Ferenc-díjas karnagy, jogász

Édesapja jogászi pályára szánta. A Pázmány Péter Tudományegyetemen jogi doktorátust szerzett. 1948-tól Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola növendéke volt. Tanárai Vásárhelyi Zoltán, Kodály Zoltán, Ádám Jenő, Szabolcsi Bence valamint Gát József voltak. Itt szerzett karnagy oklevelet 1953-ban. 1950-től a Magyar Rádió munkatársa. Felesége Botka Valéria, vele alapították 1954-ben a Magyar Rádió Gyermekkórusát. A kórusal 1985-ig dolgoztak együtt.

Csányi László, a Magyar Rádió Gyermekkórusának vezetője a gyermekkar közelmúltban alakult fiúkórusával próbál. Az új kórus első ízben 1962. május 9-én, a Zeneakadémián rendezett hangversenyen mutatkozik be a nagyközönségnek.

(MTI Fotó: Molnár Edit, Budapest, 1962. április 26.)

(A Dr. Csányi László Baráti Társaság blogja)

[Kodály Zoltán: Lengyel László \(3:54\)](#)

Kodály Zoltán: Ave Maria (2:19)

Előadja: A Magyar Rádió Gyermekkórusa, vezényel: dr. Csányi László

III.
FEUER MÁRIA
GYERMEKKÓRUS¹
– DR. CSÁNYI LÁSZLÓNÁL –

Botka Valéria és Csányi László, a Magyar Rádió és Televízió gyermekkórusának vezetői hivatali szobájukban leveleket olvasnak, miután a kórus visszatért két hónapos turnéjáról Japánból.

(MTI Fotó: Molnár Edit, Budapest, 1965. augusztus 9.)

A Magyar Rádió Gyermekkórusának vezetője. Feleségével, Botka Valériával közösen, 1954-ben szervezte meg az együttest, s azóta jóformán az egész világot bejárták. Európa nagyvárosaiban, Japánban, Amerikában szerepeltek: számos új és régi mű bemutatása fűződik nevékhöz.

-Világhírűkhöz, sikereikhez bizonyára a Bartók-Kodály művein alapuló énekkari repertoár és a magyar zenepedagógia, a „Kodály-módszer” eredményei is hozzájárultak. De mit jelent mindez a gyakorlatban?

- Azok a gyerekek, akik hatéves korukban megfelelnek a felvételi vizsgán, zenei általánosba kerülnek. Ebben az iskolában egy-egy osztályt a mi gyerekeink töltenek meg s iskolai tanulmányaik mellett, mintegy jutalomképpen ingyen hangszeres oktatásban részesülnek. A kórusba csak ötödikes koruktól járhatnak

¹ Feuer Mária interjúja először az Élet és Irodalom c. hetilapban, majd a című könyvben jelent meg. (Zeneműkiadó Budapest 1972, „Zeneélet” sorozat)

– ha megfelelőek –, addig viszont alapos és magas színvonalú zenei képzést kapnak, s természetesen megtanulnak lapról olvasni kottát. A jobbak már hétéves koruktól kezdve – előgyakorlatként – az úgynevezett kis kórusban vesznek részt, a nagy kórusba csak azokat vesszük be, akiknek szép a hangjuk, s megfelelő a tanulmányi eredményük. A zenei alapfeltételek így eleve adottak; természetes, hogy a kórusban is fejlettebb módszerrel dolgozhatunk.

- A gyerekek hanganyaga gyorsan változik. Nem okoz ez nehézségeket? Mi történik például a mutáló kamaszokkal?

- Bizony előfordul, hogy mire a kórusba kerülne a gyerek, hanganyaga elveszíti fényét, de az ritka eset, hogy nyolcadikos koráig egyáltalán ne lehessen használni. Ha mégis ez történik, akkor egyéb feladatokat kapnak, ugyanúgy, mint mutáló társaik. A mutálás időtartama nagyon egyéni, van, aki két-három hónap alatt átesik rajta. A lányoknál nehezebb felfedezni ezt a korszakot, ezért – és a változó hangfajok miatt – félévenként ellenőrzöm a szólamokat.

- Ha a kórus az általános iskola felső négy osztályából kerül ki, akkor évenként körülbelül a negyede cserélődik. Az ebből eredő problémák valószínűleg megegyeznek a többi iskolai kóruséval. De ezen kívül milyen speciális gondok adódnak még a gyerekeknél?

Dr. Csányi László énekórát tart a Somogyi Béla utcai ének-zenei általános iskolában.
(MTI Fotó: Molnár Edit, Budapest, 1972. október 15.)

-Gyerekkórusnál fokozott gondot okoz a már említett hangváltozás. Hatéves korában felvételizik a gyerek, s ilyenkor nehéz kiszámítani, hogy zenei adottságain túl milyen lesz a hangja négy-öt év múlva. Az iskola 8 osztályába 300 gyerekünk jár; a kis kórus is, meg a „hivatalos” is 80-100 tagból áll. Tananyagunk olyan, mint a többi zenei általános iskolában, s ez megkönnyíti a

kórusvezető dolgát, mert a közös éneklés, a tiszta intonálás alapfogalmait például már a biciniumokon elsajátítják. Természetesen a gyerek másfajta foglalkozást igényel, mint a felnőtt. A felvételeken kívül hetente kétszer két órát dolgozunk együtt és valójában játszunk a próbákon. Ebben különböznek legjobban a felnőttektől: egészen másként kell közelíteni hozzájuk a művet; szövegben is, zenei kifejezésben is meg kell találni a számukra érthető, játékos magyarázatot. Én mindig Vásárhelyi Zoltán megjegyzéseiből indulok ki, számomra felejthetetlen élmény és tanulság mindaz, amit tőle lestem el. Az ő szuggesztív magyarázata az ideálom, s ezt a módszert igyekszem átültetni a gyerekek nyelvére, játékos formában. A megközelítés tehát ugyanaz, csak az alkalmazás módja más.

- Az alapos képzés azt jelenti, hogy ezek a kis gyerekek zeneileg is győznek minden nehézséget?

- Sokkal többet győznek, mint társaik, de nem mindent. Nehezükre esik például a lassú, tartott hangok érzelmi, zenei kitöltése - unják az ilyen műveket, figyelmük szétszóródik. És nehezen tudják a szünetek végét kivárni. Erre mindig különösen kell ügyelnem.

- Hogyan akadályozza meg a figyelem lazulását?

- Mások ezt úgy kérik: hogyan tartok fegyelmet? De fegyelmezésre alig van szükség, inkább arra kell vigyázni, hogy állandó kontaktust tartsunk. Ezért tanulunk meg mindent fejből: a fölényes szólamtudás nemcsak biztonságot ad, hanem azt is lehetővé teszi, hogy folyton rám nézzenek s én a szó szoros értelmében szemmel tarthassam őket. Az az érzésem, erre nemcsak gyerekeknek van szükségük, minden énekkarnak jól tesz, ha intenzív kapcsolatot létesíthet a dirigenssel.

- Hogyan állította össze nagy repertoárjukat, hiszen az egynemű kórusművek – természetesen Kodály darabjait kivéve – nem elsőrendűen gyermekkarra készültek?

- A régi mesterek műveiből - Palestrinától kezdve - bőséges a választék. Igaz, ezek java része latin nyelvű, egyházi szövegű kompozíció, amely érthetetlen a gyerekeknek, ezért új szöveggel énekeljük. Ezt nem tartom meghamisításnak: oly mindegy ezeknél a műveknél a szöveg, ha lejtése, hangulata illik a zenéhez, Nekünk, magyaroknak óriási szerencsénk van a Bartók-, Kodály-kórusokkal. Azt hiszem, nem is eléggé használjuk ki, hogy ezen a területen „nagy hatalom” vagyunk a világban,

- *Én azt hiszem, hogy a szöveg tartalmának is illenie kell a zenéhez. Egyébként Bartók egyenemű kórusai, azok, amelyek női karra készültek, a már említett zenei nehézségeken kívül – hangszínben nem okoznak problémát?*

-Jó néhány női kart is éneklünk, természetesen nem mindent. Abban viszont igaza van, hogy a gyermekkari hangzást, elsősorban a színe különbözteti meg a többiekétől, tehát nem „átütő erőben” kell vetélkednie. Sokan úgy tartják: a Máté passió nyitó kórusának gyermekkorálja azért emelkedik a kettős énekkar fölé, mert a gyerekhangok csengése erősebb. Szerintem nem hangerőről van szó, hanem hangszínről, s erre a színre kell tekintettel lenni a repertoár kialakításában. A Huszárnóta például csak fiúknak való.

- *A „rádiós” életforma milyen különbséget okoz a munkában?*

- Olyan alaposan kell kidolgozni a műveket, hogy a felvételen is megállják a helyüket. Az a tapasztalatom, hogy a gyerekek nehezen tűrik a felvétel aprólékos, pepecselő technikáját, a leállásokat, újrakezdeéseket, s ha az első vagy második eléneklésre nem sikerül a felvétel, jobb máskorra halasztani. Jó néhány felnőtt művészt is idegesít a stúdiók részletező munkamódszere, a gyerek pedig biztosan dekoncentrálódik. Jó magam is azt vallom, inkább csússzon be egy-két hiba, de maradjon meg a produkció atmoszférája. Hogy ez mennyire így van, bizonyítja a jól sikerült New-York-i lemezünk, amelyet a Carnegie-Hall-beli koncertünkről, helyszíni felvétel alapján készítettek.

- *A könnyű zene nem hódítja el növekedő gyerekeiket? Úgy tudom, beaténekesnő is került ki már a kórusból.*

- Természetesen tudomást kell vennünk arról az általános beat-rajongásról, amelyben ifjúságunk él, s ha – természetesen – nem is neveljük rá a gyerekeket, küzdeni sem érdemes ellene. Csak arra kell ügyelni, hogy ne kezdjék el utánozni kedvenceik merev éneklését. Sokkal nagyobb öröm viszont, ha ezekkel a 14-15 éves gyerekekkel sikerül tartósan megszerettetni a komolyzenét, ha később is visszavágynak a kórusba. S hogy ez nem elérhetetlen „pedagógus-álom”, azt bizonyítja felnőttkórusom: a Gutenberg Művelődési Otthon patronálásával vegyeskart alapította azokból a fiatalokból, akik csak az általános iskolából nőttek ki – a zene szeretetét magukkal vitték.

CSÁNYI VALÉRIA

Csányi Valéria
(Budapest, 1958. október 2., karmester és karvezető)

A Zeneakadémián 1982-ben Zámbo István, Párkai István és Kistétényi Melinda osztályban középiskolai énektanár és karvezető diplomát, majd 1984-ben Kórodi András és Lukács Ervin vezetésével karmesteri diplomát szerzett. 1983 augusztusa óta az Operaház tagja, mint korrepetitor, 1988 óta mint vezénylő korrepetitor, 2002 óta mint karmester. Korrepetitori munkája során szinte a teljes operaházi repertoárt betanította az énekkarnak és a szólistáknak. 1988-ban kapott lehetőséget előadás vezénylésére, Donizetti Don Pasqualéját. 1995-ben vezényelt először balettelőadást, Csajkovszkij Diótörőjét. Ezekben az években párhuzamosan dirigált operát és balettet. 1995 és 2009 között minden balettprodukcióban részt vett.

Az Operaház keretei között mintegy 650 előadást dirigált. A Thália Színházban a Budapesti Táncművészeti Főiskola Lindgren-féle Csajkovszkij: A diótörő produkcióját 44 alkalommal vezényelte. A végzős főiskolások vizsgakoncertjeit tíz éven keresztül vezényelte.

2010 július 10.-én, Komáromban a MÁV Szimfonikusokkal és operaházi szólistákkal Erkel Ferenc István király c. operájának eredeti formáját mutatta be, amely a bemutató éve (1885) óta nem hangzott el. 2012-ben az operáról CD-t is készített. A produkciót a Magyar Művészeti Akadémia kiemelt rendezvényként mutatta be 2013. május 20.-án. A MÁV Szimfonikus Zenekarral CD-ket készít a Naxos kiadónak, legutóbb Weiner Leó: Csongor és Tünde balettjének világelső felvételét és Toldi c. szimfonikus költeményét, valamint Széchenyi Imre zenekari darabjait rögzítették.

Fürstin Ninetta: Act III: Introduction and Tarantella: Suss melodisch fortgezogen (Chorus) (1:22)

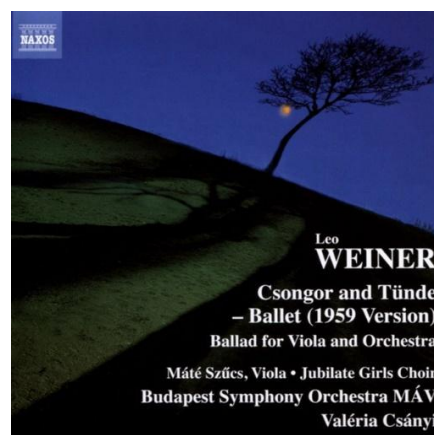
Tänze für Orchester, Vol. 1: No. 2, Tommy-Polka

<https://www.youtube.com/watch?v=WP9-xAmFSvI> (2:03)

Tänze für Orchester, Vol. 3: No. 2, Neige-Polka · MAV Symphony Orchestra

<https://www.youtube.com/watch?v=VEbCQfulQbQ> (2:41)

© 2017 Naxos

Csongor barangol (Csongor Roams) (4:11)

Magyar gyermek- és népdalok: No. 2, Szőlőhegyen keresztül (0:46)

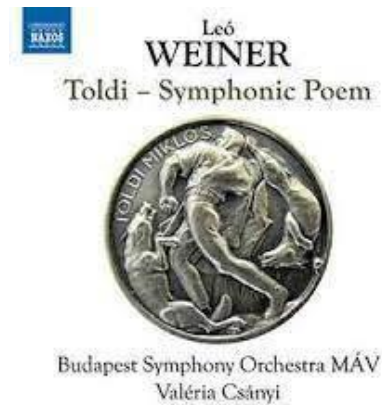
Csongor és Tünde, Op. 10b: Tünde győz a gonosz fölött (Tünde Triumphs over Evil) (2:05)

Romanze, Op. 29 (7:42)

Pastorale, phantaisie et fugue, Op. 23: I. Pastorale (8:20)

Divertimento No. 2, Op. 24 "Magyar népi dallamok": I. Lakodalmas (3:42)

Leó Weiner (1885-1960) : Toldi, symphonic poem in twelve movements after János Arany Op. 43 (1952) (1:04:47)

IV. felvonás 1. jelenet: A hajnal érkezik, kelet világa közelg

https://www.youtube.com/watch?v=afYObnxAcKs&list=OLAK5uy_kHv3UcJg1XNLsEiYjXp4YYVKkW9A8p6gY&index=18 (12:58)

Egy közelmúltbeli kép: Csányi Valéria és férje, Kassai István zongoraművész, az MMA rendes tagja egy FSZEK Zenei Gyűjteményében tartott bemutató után Kemény Anna Mária társaságában.

Kassai István magyar zenetörténeti értékű felvételeiből:

[Hunyadi's March \(2:20\)](#)

[Hunyadi Laszlo: Hunyadi's 'Swan-Song' \(Second Version\) : Andante sostenuto \(Version for piano\) \(6:40\)](#)

3 Magyar tántzok: No. 1, — (2:35)

3 Magyar tántzok: No. 3, — (1:09)